

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YURTDIŞINA KAÇIRILAN KÜLTÜR VARLIKLARIMIZIN BELİRLENEREK İADELERİNİN SAĞLANMASI VE MEVCUT KÜLTÜR VARLIKLARIMIZIN KORUNMASI İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ MAKSADIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU TUTANAK DERGİSİ

4'üncü Toplantı

30 Kasım 2017 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- SUNUMLAR

1.- Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Albay Veysel Yanık'ın, Jandarma Genel Komutanlığının kültür varlıklarının kaçırılmasının önlenmesine ilişkin çalışmaları hakkında sunumu

2.- Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılıkla Mücadele Şube Müdürü Yarbay Güven Öngören'in, Jandarma Genel Komutanlığının kültür ve tabiat varlıklarının kaçakçılığıyla mücadelede icra edilen faaliyetler, mücadelede karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

3.- Prof. Dr. Ertekin Mustafa Doksanaltı'nın, kaçak kazıların engellenmesi ve yurt dışına kaçırılan eserlerin iadesi konularında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

4.- Türkiye Koleksiyonerler Derneği Başkan Yardımcısı Turgut Tokuş'un, gün yüzüne çıkmış kültür varlığının koleksiyonerlerce değerlendirilme aşamaları ve kaçakçılığın önlenmesi için gerekli yasal düzenlemenin yapılması gerektiği hakkında sunumu

III. - ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Taslak rapor üzerindeki çalışmalar ile Komisyonun yurt dışına, Bergama, Bodrum ve İstanbul'da yapacağı çalışma ziyaretlerine ilişkin görüşmeler

**YURT DIŞINA KAÇIRILAN KÜLTÜR VARLIKLARIMIZIN BELİRLENEREK
İADELERİNİN SAĞLANMASI VE MEVCUT KÜLTÜR VARLIKLARIMIZIN KORUNMASI
İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ MAKSADIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**

**4'üncü Toplantı
30 Kasım 2017 Perşembe**

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Yurt Dışına Kaçırılan Kültür Varlıklarımızın Belirlenerek İadelerinin Sağlanması ve Mevcut Kültür Varlıklarımızın Korunması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Maksadıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.11'de açıldı.

Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Albay Veysel Yanık tarafından, Jandarma Genel Komutanlığının kültür varlıklarının kaçırılmasının önlenmesine ilişkin çalışmaları,

Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılıkla Mücadele Şube Müdürü Yarbay Güven Öngören tarafından, Jandarma Genel Komutanlığının kültür ve tabiat varlıklarının kaçakçılığıyla mücadelede icra edilen faaliyetler, mücadelede karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Prof. Dr. Ertekin Mustafa Doksanaltı tarafından, kaçak kazıların engellenmesi ve yurt dışına kaçırılan eserlerin iadesi konularında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Türkiye Koleksiyonerler Derneği Başkan Yardımcısı Turgut Tokuş tarafından, gün yüzüne çıkmış kültür varlığının koleksiyonerlerce değerlendirilme aşamaları ve kaçakçılığın önlenmesi için gerekli yasal düzenlemenin yapılması gerektiği,

Hakkında birer sunum yapıldı.

Taslak rapor üzerindeki çalışmalar ile Komisyonun yurt dışına, Bergama, Bodrum ve İstanbul'da yapacağı çalışma ziyaretlerine ilişkin bir görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 16.42'de toplantıya son verildi.

30 Kasım 2017 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.11

BAŞKAN: Mustafa İSEN (Sakarya)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)

SÖZCÜ: Ayhan GİDER (Çanakkale)

KÂTİP: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI(Mardin)

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, hoş geldiniz.

Yeterli sayımız var, öbür arkadaşlar da zaman içinde katılacaklar.

Bizim bugünkü gündemimizde dinleme ihtiyacı içinde olduğumuz birkaç kurum temsilcisi ve şahıs, konuyla ilgili arkadaşlarımızın dinlemelerini yapacağız, ayrıca rapor taslağıyla ilgili bazı kanaatleri arkadaşlarla paylaşacağız.

Bugün özellikle kırsaldaki güvenlik faaliyetlerini büyük ölçüde deruhte eden jandarmamız aramızda. Hoş geldiniz diyorum ben arkadaşlara.

On beş dakika süre vereceğiz size, on beş dakika içinde bu konudaki birikiminizi bizimle paylaşırsanız memnun olacağız, ayrıca sonrasında arkadaşlarımızın bazı soruları olabilir, onlar için de cevaplarınızı rica edeceğiz.

II.- SUNUMLAR

1.- Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Albay Veysel Yanık'ın, Jandarma Genel Komutanlığının kültür varlıklarının kaçırılmasının önlenmesine ilişkin çalışmaları hakkında sunumu

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI KAÇAKÇILIK VE ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI ALBAY VEYSEL YANIK – Sayın Başkan, Komisyonun değerli üyeleri; öncelikle bu önemli hususta bize sunum yapma imkânı tanıdığınız için şükranlarımızı sunuyoruz.

Malumlarınız olduğu üzere tarihin başlangıcından itibaren birçok medeniyete beşiklik yapmış Anadolu büyük ve zengin bir kültür mirasına sahip ancak bu mirasın korunması, nesilden nesle aktarılması hususunda da tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük sorunlar yaşanmakta. Ne yazık ki kültür mirasımız maddi hasar, değeri dolayısıyla kısa zamanda zengin olmak isteyen, hayalperest, bir nevi hasta ruhlu şahıslar tarafından mirasımız da talan edilmekte, çalınmakta.

Kültür varlığının korunmasında mücadeleci birimlerden olan Jandarma Genel Komutanlığı Türkiye genelinin yüzde 93'ünden sorumlu ve kültürel mirasımızın tahminimiz yüzde 90'ı da bizim sorumluluk alanımızda. Biz Genel Komutanlık olarak mirasın korunması için 81 il jandarma komutanlığı, 933 ilçe jandarma komutanlığı ve 2.018 jandarma karakol komutanlığı olarak bu mirasın korunmasında mücadele vermekteyiz. Denizli Pamukkale ilçesinde Karahayıt Jandarma Karakol Komutanlığı, İzmir Selçuk Meryem Ana Jandarma Karakol Komutanlığı, Antalya Manavgat ilçesindeki Side İlçe Jandarma Komutanlığı, Ankara Polatlı'da Yassıhöyük Jandarma Karakol Komutanlığı bizzat bu kapsamda kurulmuş jandarma karakollarımız. Bu karakollarımız veya diğer karakollarımızdan çıkmış olduğumuz devriyelerimiz aracılığıyla biz bu mücadeleyi sürdürmeye çalışıyoruz.

Bu mücadelede birliklerimizin yanı sıra teknolojiden de yararlanmaya çalışıyoruz. Bu kapsamda sit

alanlarının kontrolüne yönelik temin etmiş olduğumuz “drone”lar aracılığıyla ulaşamadığımız, devamlı gidemediğimiz yerlerde de teknolojiye dayanarak kontrol sağlamaya çalışıyoruz. Bu mücadele bu şekilde devam etmekle birlikte sadece mücadelecilerimizin mücadelesi malumlarımızın yeterli olmuyor, bu mücadelede en önemli husus vatandaşlarımızda kültür bilincinin oluşturulması ve ortak bir bilinçle hareket edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Müsaade ederseniz, Sayın Başkanım, şimdi hazırlamış olduğumuz sunumumuzu Şube Müdürü Arkadaşım Jandarma Yarbay arz edecekler.

2.- Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılıkla Mücadele Şube Müdürü Yarbay Güven Öngören'in, Jandarma Genel Komutanlığının kültür ve tabiat varlıklarının kaçakçılığıyla mücadelede icra edilen faaliyetler, mücadelede karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRÜ YARBAY GÜVEN ÖNGÖREN - Kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı, bir toplumun doğal ve kültürel mirası niteliğindeki kültür ve tabiat varlıklarının menfaat elde etmek amacıyla kaçak kazılar ve soygunlarla temin edilerek yasal olmayan bir şekilde yurt içinde veya yurt dışında satılması olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde hem bireylerde hem de mücadelecilerde kurumlar arasında kültürel mirasın bulunduğu veya gün ışığına çıkarıldığı ortamda korunması, tahribinin önlenmesi ve gelecek nesillere aktarılması bilinci yeterli seviyede oluşturulamamıştır. Bu durum nedeniyle kültürel mirasın çalınması, tahrip edilmesi ve kaçakçılığı toplum içinde yüz kızartıcı bir suç olarak görülmemekte ve kısa yoldan para kazanmak isteyen, özellikle ekonomik sıkıntı yaşayan kişiler kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı suçuna yönelmektedirler.

Ülkemizde tarihî eser kaçakçılığı, daha çok münferit olaylar olarak karşımıza çıksa da organize şekilde gerçekleştirildiği de görülmektedir. Bu kapsamda kazıcı gruplar tarafından ören yerlerinde ve sit alanlarında yapılan kaçak kazı sonucu ortaya çıkarılan tarihî eserler, örgüt yöneticileri adına hareket eden toplayıcı gruplara satılmakta, bu şahıs ya da şahıslar tarafından genellikle kültür zengini, az gelişmiş ya da gelişmekte olan kaynak ülkelerden sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelere doğru yasa dışı ticareti gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde yer alan tüm tarihî eserler devlet malı niteliğinde olup mevzuatın dışında yurt içinde alınıp satılması ve yurt dışına çıkarılması suç teşkil etmektedir. Kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı, kültürel mirasımızın yok olmasına neden olmakta ve kültürel varlıklarımızın geri iadesi konusunda ülke ekonomisine maddi külfetler getirmektedir.

Jandarma Genel Komutanlığınca kültür ve tabiat varlığı kaçakçılığıyla ilgili mücadelede icra edilen faaliyetler: Jandarma sorumluluk bölgesindeki koleksiyonerler, müzeler, sit alanları ve vakıf abidelerinin listeleri Kültür ve Turizm Bakanlığından temin edilerek güncel olarak tutulmakta, yaygın olarak ruhsatlı veya izinsiz define aranan bölgelerde sık sık devriyeler marifetiyle kontroller yapılmaktadır. Henüz tescilli sit alanı kapsamına alınmayan antik kentler, tarihî alanlar ve ören yerlerinde yapılan izinsiz kazıları önlemek amacıyla, buraların da sit alanı olarak tescil edilmeleri için ilgili makamlara bildirimde bulunmaktadır. 156 jandarma ihbar hattına gelen ihbarlar ve intikal eden bilgiler adli makamlarla koordineli olarak değerlendirilmekte ve gerekli yasal işlemler yapılmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne Jandarma Genel Komutanlığına bildirilen kayıp/çalıntı eserlere ait envanter kayıtlarının dijital ortama aktarılması maksadıyla Kayıp/Çalıntı Tarihi Eser İşlemleri Programı hazırlanarak il jandarma komutanlıklarının istifadesine açılmış olup ülke genelinde kayıp ve çalıntı tarihî eser bilgilerine görsel ve seri olarak ulaşım

imkanı sağlanmıştır. Bu program aracılığıyla ülkemizde meydana gelen kayıp ve çalıntı tarihi eser bilgilerine kolaylıkla ulaşılabilmesi ve eser türü, eserden sorumlu birim, envanter numarası, eserin dönemi, sergilendiği yere gelme şekli, sergilendiği yere geliş tarihi, eserin çalındığı/kaybolduğu yer, kaybolma/çalınma yerinin niteliği, kaybolma/çalınma tarihi, ele geçirildiği yer, ele geçiren birim, tarihi, ele geçirme şekli konularında sorgulama yapılması amaçlanmıştır. Geçerli bir kullanıcı adı ve şifresi bulunan tüm jandarma personelinin veri tabanına ulaşma yetkisi bulunmaktadır. Kültür ve tabiat varlıkları konusunda bilgi seviyesini güncel tutmak amacıyla personele her yıl sonbahar döneminde il kültür ve turizm müdürlükleri müze müdürlükleri ve bölgede mevcut olan üniversitelerde görevli uzman eğitimcilerin katılımıyla eğitimler icra edilmektedir.

Suriye'deki iç karışıklığın ortaya çıktığı 2011 yılından itibaren ülkeden çalınan eserlere ilişkin başta sınır illeri olmak üzere bilgilendirme yapılarak ülkemizde yasa dışı olarak alınıp satılması ihtimaline karşı duyarlı bulunulması, Suriye uyruklu şahısların üzerinde yakalanan Suriye kökenli olabileceği değerlendirilen eserler üzerinde hassasiyetle durulması, istihbari ve operasyonel faaliyetlerde dikkate alınması, kurumlar arası istihbari bilgi paylaşımını artırılması, Suriye kökenli kültür varlıklarının yakalanma bilgilerinin paylaşılması ve farkındalığın artırılması hususlarında çalışmalar yürütülmektedir.

Suriye'deki iç karışıklığın sona ermesi durumunda, Suriye uyruklu şahısların üzerinde yakalanan Suriye kökenli olabileceği değerlendirilen tarihi eserlerinin ait olduğu ülkeye iade süreçlerinde sorun yaşanmaması için tahkikatların detaylı ve titizlikle yapılması önem arz etmektedir.

Uluslararası Müzeler Konseyi tarafından yayınlanan "Suriye'nin Risk Altındaki Kültür Varlıkları" broşürü, icra edilecek faaliyetlerde faydalanılması ve görevli personelde farkındalık oluşturulması amacıyla birimlerimize gönderilmiştir.

Personeli bilgilendirmek, vatandaşları bilinçlendirmek ve farkındalık oluşturmak maksadıyla, Kültür ve Tabiat Varlıkları Broşürü ve Tarihi Eser Kaçakçılığı ile Mücadele Kılavuzu yayımlanmış, ayrıca ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi) Türkiye Millî Komitesi Başkanlığınca hazırlanan "Türkiye'de Eski Eser Kaçakçılığı" isimli kitap, ilçe Jandarma Komutanlığı seviyesine kadar dağıtılmıştır.

Jandarma sorumluluk bölgesinde son beş yıl -2012-2017- içerisinde 9.703 kültür ve tabiat varlığı kaçakçılığı olayında 24.432 şüpheli yakalanmıştır. Olayların yüzde 61'i izinsiz kazı olaylarını, yüzde 19'u ise sit koşullarına aykırı hareketler suçlarını oluşturmaktadır. Olayların daha ziyade kültür mirası yönünden daha zengin olan Antalya, İzmir, Konya, Muğla ve Manisa illerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

2012-2017 yılları arasında müdahale edilen olaylarda 143.624 parça kültür ve tabiat varlığı ele geçirilmiştir.

Ele geçirilen tarihi eserlerin büyük bir kısmını, yüzde 60 oranında sikkeler oluşturmaktadır. Bunun sebebi ise sikkelerin dedektörle kolaylıkla tespit edilebilmesi, hacim olarak fazla yer kaplamaması, bir yerden bir yere naklinin kolay olması, yurt içi ve yurt dışında alıcısının çok olmasıdır.

Mücadelede karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: Türkiye genelinde toplam 99.851 adet taşınmaz kültür varlıkları bulunmaktadır. Gene Türkiye genelinde toplam 16.483 adet sit alanı bulunmaktadır. Sit alanlarının geniş bir sahada genellikle korumasız şekilde bulunması, kaçak kazı suçlarıyla mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığıyla mücadele eden kolluk kuvvetlerinin yanı sıra Kültür Bakanlığınca da özel güvenlik vasıtasıyla koruma önlemlerinin alınmasının mücadeleye etkinlik kazandıracağı değerlendirilmektedir.

İzmir ili Selçuk ilçesinde bulunan Efes Antik Kenti'nin korunması bir Jandarma Karakol Komutanlığınca sağlanmakta olup, son beş yılda herhangi bir tarihi eser kaçakçılığı olayı meydana

gelmemiştir.

Kaçak kazıyı teşvik edici mahiyette yayınlar içeren internet siteleri ve basın yayın organlarındaki haberlerde ele geçirilen tarihî eserlerin abartılı fiyatlarla manşet edilmesinden dolayı izinsiz kazı olayları giderek artış göstermektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca internet ve medyada bu tarz haberlerin yayımlanmasının önlenmesi kapsamında tedbirler alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Kültür varlıklarımızın kayıt altına alınması önem arz edip, eserin kökenini ve kime ait olduğunu gösteren fotoğraflı envanter bilgilerinin bulunması, hırsızlığı ve kaçakçılığı engelleyici tedbir olmasının yanında eserlerin yurt dışına çıkarıldıkları takdirde sahiplik belgesi niteliği taşıdığından iadesini kolaylaştırmaktadır.

Taşınır kültür ve tabiat varlıklarını bulanlara, haber verenlere ve yakalayan kamu görevlilerine verilecek ikramiyeler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca ödenmekte olup, Bakanlık bu görevi ilgili müze müdürlükleri vasıtasıyla yerine getirmektedir. İkramiye ödemeleri, kesinleşmiş mahkeme kararı müteakip yapıldığından mahkeme sonuçlarının takip edilmesi gerekmektedir. Mahkeme sonuçları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Hukuk Müşavirliği tarafından doğrudan ya da kolluk birimlerinin ilgili müze müdürlüğüne bildirim yapması sonucu müze müdürlüğünün konuyu iletmesi üzerine takip edilmekte ve mahkeme kararı kesinleştiikten sonra müzeye geri bildirim yapılarak ikramiye işlemleri yürütülmektedir.

Kesinleşmiş mahkeme kararının uzun zaman alması, Jandarma Genel Komutanlığına zaman zaman intikal eden şikâyetlere ve ihbarcı sayısında azalmalara sebep olmaktadır. Bu durumu engellemek maksadıyla ikramiyelerin uyuşturucu madde kaçakçılığında olduğu gibi dilimler hâlinde ve kısa sürede gerçekleşmesi hususunda önlem alınması ve ikramiyelerin teşvik edici oranda artırılması önem arz etmektedir.

Müze müdürlüklerince vatandaşlar tarafından herhangi bir şekilde elde edilen eserlerin müzelere kazandırılması maksadıyla, bulan kişiye kara borsa ederine göre tatmin edici ve süratli bir şekilde ikramiye ödenmesi eserlerin korunmasına katkı sağlayacaktır.

Kamuoyuna yönelik bilinçlendirme politikaları geliştirilerek mücadeleye yön verecek politikalar oluşturulmalıdır.

Metal dedektörler kültür ve tabiat varlıklarının yasal olmayan şekilde araştırılmasında yaygın olarak kullanılmakta olup metal dedektörlerin üretimi, ithalatı, ihracatı, kullanımı ve satışının ruhsata bağlanması ile ticaretinin sınırlanması hususunda çalışmalar yapılmasının mücadelede etkinliği artıracağı değerlendirilmektedir

Daha önce 2863 sayılı Yasa'ya muhalefet suçlarından hüküm giymiş kişilere yönelik cezai yaptırımların caydırıcılık sağlayacak şekilde yeniden değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

İzinsiz kazı suçunun temel araçlarından olan iş makineleri ve eserlerin taşındığı araçların suçta tekrar kullanılmasının önüne geçilmesi maksadıyla el konulmasının caydırıcılık sağlayacağı değerlendirilmektedir

Kültür ve tabiat varlıkları suçlarından yakalanan şüpheliler, cumhuriyet savcılar tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmaktadır. Bu olay kolluğun, suçla mücadelede azim ve kararlılığını azaltmaktadır. Kolluk tarafından binbir emek harcanarak yakalanan şüphelilerin kısa bir ifade vermeyi müteakip serbest kalmaları, kolluğun açık hava müzesi şeklinde olan ülkemizin antik kentleri ve ören yerlerinin tahribinin ve kaçakçılığının önlenmesindeki algısını azaltmaktadır.

Kültür ve tabiat varlığı kaçakçılığı suçlarıyla mücadelede etkinliğin artırılması için ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeler kapsamında, kültür varlıkları kaçakçılığı suçlarında araçların kullanılmasının önüne

geçilmesi ve caydırıcılık sağlanması maksadıyla Jandarma Genel Komutanlığınca “İlgili Koruma Kanunu’nun 68 ve 74’üncü maddelerinde tanımlanan suçlarda kullanılan taşıtlara, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 128’inci maddesinin 2’nci fıkrasının (e) bendi ve 4’üncü fıkrası hükmüne göre el konulur.” şeklinde mevzuat teklifinde bulunulmuştur.

Sonuç olarak: Kültür ve tabiat varlıklarının buldukları yerde veya müzelerde koruma altına alınması ve kültür mirasımızın yurt dışına kaçırılmasının engellenerek insanlığın hizmetine sunulmasıyla geçmiş kültürün gelecek nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır.

Arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Bir ara Topkapı Sarayı Müzesi de Jandarma tarafından korunuyordu, devam ediyor mu?

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI KAÇAKÇILIK VE ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI ALBAY VEYSEL YANIK – Yok, şu anda değil bildiğim kadarıyla.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Arkadaşların soruları olursa, sonunda alacağız soruları. Öbür arkadaşlarımızı da dinleyelim.

Şimdi, değerli arkadaşlar, Profesör Doktor Ertekin Mustafa Doksanaltı Bey’i dinleyeceğiz.

Malum, Jandarmanın sunumunda da vardı, bu işler biraz da kazılardan neşet ediyor.

Hocam, bir kazı uzmanı olarak, ne diyeceksiniz, neler söyleyeceksiniz?

3.- Prof. Dr. Ertekin Mustafa Doksanaltı’nın, kaçak kazıların engellenmesi ve yurt dışına kaçırılan eserlerin iadesi konularında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Sayın Başkan, değerli konuklar; öncelikle böyle bir komisyonun kurulmuş olması bir arkeolog olarak, bir akademisyen olarak ve senelerdir bu işte çalışan bir uzman ve gönül vermiş olarak bizleri çok mutlu etti. Çünkü ilk elden bu işe ne kadar değer verildiğini gösteren önemli bir emare gözüyle bakıyoruz bu işe.

Ben, aynı zamanda, Muğla ili Datça ilçesi Knidos Antik Kenti kazı başkanlığını sürdürmekteyim. Çocukluğumuzdan itibaren diyebileceğimiz şekilde hayatımız kazılarda geçti, hâlen de bu kazılara devam ediyoruz. En büyük problemlerimiz tabii ki kaçak kazılar; birincil olarak karşımıza çıkıyor. İkincil olarak da, bizim uzmanlık alanımız olarak değerlendirebileceğimiz konu da, yurt dışına kaçırılmış olan eserlerin iadesi yönünde ya da bu gibi faaliyetlerde ne gibi katkıda bulunuruz yönünde olacaktır. Öncelikle kaçak kazılar konusuna geldiğimiz zaman, bu kanayan yara ne yazık ki yüz yıldır, yüz elli yıldır Anadolu topraklarında süren, devam eden, hâlâ daha da güncelliğini ne yazık ki koruyan kötü konularımızdan bir tanesi, utanç duyacağımız konularımızdan bir tanesi.

“Bunların engellenmesine yönelik ne yapılabilir?” bazında kendi tecrübelerimizi eğer aktaracak olur isek birincil elden, evet, öncelikle güvenlik önlemlerinin alınması. Kolluk güçleri, jandarma komutanımızın da ifade ettiği şekilde özveriyle bu çalışmaları sürdürüyorlar. Ancak, bu çalışma yeterli mi? Ne yazık ki yeterli olmuyor çünkü Türkiye, kültür varlıkları konusunda bir cennet. Aynı zamanda bu cennet, bu şansımız diğer taraftan da çok büyük bir şanssızlık çünkü arazi, kültür varlıklarının bulunduğu yerler, sit alanları öyle yerlerde ki ne teknik olarak ne insan gücüyle ne diğer vesilelerle ulaşmak mümkün olmuyor ama kaçakçı bir şekilde oraya ulaşıyor. Dolayısıyla, kolluk güçlerine ya da jandarmaya, güvenlik güçlerine çok iş düşmekle birlikte yetersiz kalıyor. Bu kapsamda da, yapılması gereken şeylerde bu devriyelerin belki artırılması şeklinde bir öneride bulunabiliriz. Ancak, teknolojiyen biraz daha fazla faydalanılması gerekiyor. Bu geniş alanlara hâkimiyet kurmak üzere, gece görüşlü, hareket duyarlı bu kapanların, kamera sistemlerinin bir an önce kurulması ki bu ciddi anlamda

engel olacaktır. Kendi çalıştığımız alanda biz böyle bir proje geliştirdik. Sadece adının bile duyulması, güvenlik kamerası, gece görüşlü ya da foto kapanların kurulmasının adı bile ciddi anlamda caydırıcı bir unsur oldu. Bu da tabii ki yine kolluk güçleri, Emniyet ve Kültür Bakanlığının beraber yürüteceği bir çalışma olacaktır.

Bekçilerin artırılması. Bekçiler sit alanlarında, en azından sit alanlarında... Tabii ki “ören yeri” kavramında olmayan serbest bölgelerde zaten bekçi yok. Bu tamamen güvenlik güçlerinin emanetinde ama nereye kadar sahip çıkılabilir ya da ayrı bir konu ama en azından sit alanlarında, ören yerlerinde, ören yeri statüsü kazanmış yerlerdeki bekçi sayısının artırılması. Sayı yeterli değil, niteliğin artırılması, daha donanımlı hâle getirilmesi gerekiyor; araç bakımından, teknoloji bakımından. Bu gibi güvenlik önlemleriyle birlikte kazı ve araştırmaların devamlılığı önemli çünkü bir ören yerinde, bir sit alanında kazı olduğu müddetçe, bizler orada olduğumuz müddetçe ya da birileri orada olduğu müddetçe kazı sayısı azalıyor. Yine kendi kazı alanından örnek vermek istiyorum: Önceleri sadece yaz aylarında iki ay çalışırdık. Biz gittikten sonra kaçakçılar kazmaya başladılar. Fakat bizim kazılarımızın, bulduğumuz ekonomik katkılar sayesinde, devletin katkısı sayesinde süresi uzadı. Süresi uzayınca bu oran azalmaya başladı. Bizler orada olduğumuz müddetçe bir çekince oluyor, çünkü boş arazide devamlı gezen yetkili birileri oluyor. Bu yetkili birilerinin de ismi dahi -biraz önce ifade ettiğim üzere- kimi zaman yeterli olabiliyor. Dolayısıyla, mümkün olan ölçülerde kazı ve araştırmaların, kurtarma kazılarının ya da Bakanlar Kurulu kararıyla yapılan kazıların artırılması gerekiyor. Artırılmayla birlikte tabii ki teknik donanımın da bunlar için sağlanması gerekli.

Diğer bir husus, belgeleme çalışmalarının hem bilimsel anlamda, akademik anlamda hem de teknik anlamda tamamlanması gerekiyor. Biraz önce Sayın Komutanımızın da ifade ettiği üzere, ne kadar çok belgelenirse sahiplenme o kadar kolay olacaktır, iadesi ya da çalınma durumundaki yasal süreçler biraz daha geçerli olacaktır.

Güvenliğin yanı sıra diğer önemli konu şudur ki antik kentler, ören yerleri, kültür varlıklarının halkla barıştırılması gerekiyor. Halkla nasıl? Bir eğitmeni olarak ilk söyleyeceğim tabii ki eğitim. Tamam, eğitim çok güzel. Eğitim verelim, seminerleri yapalım vesaire, diğer çalışmalarımız gerçekleştirilelim ama halkla ören yerlerini, kültür varlıklarını barıştırmamız gerekiyor. Kendi tecrübelerimizden ifade edeceğimiz: “Sit alanı” kavramı yerel halk için, vatandaş için çoğu kez zül anlamına geliyor. Neden? Çünkü arazisinde, tarlasında bulunan kültür varlığından dolayı tarlasını işleyemiyor, çalışmıyor ya da o mülkten, kendine ait olan mülkten faydalanamıyor. E, siz burada ne kadar eğitim verirsiniz verin sit alanına ya da kültür varlığına ister istemez bir düşmanlık söz konusu olacaktır. Açıkça yapamasa bile içten içe o düşmanlık büyüyecektir. Bu nedenle bir an önce sit alanlarının kamulaştırılması ya da takas olayının bir an önce hayata geçirilmesi gerekiyor ki böylelikle sit alanları özel mülkiyetten çıksın, vatandaş hakkını alsın. Vatandaşın mutlaka hakkını alması gerekiyor yeni düşmanlıklara neden olmaması için. Bu bizim açımızdan önemli konulardan bir tanesi.

Halkın barıştırılmasıyla ilgili diğer bir önerimiz de şu olacak: Sit alanlarındaki mülkiyetlerin kamulaştırılması, takasın işleminin sonrasında yerel halkın kültür varlığından, sit alanından faydalanmasının en üst düzeye çıkartılması. Bunu nasıl sağlayabiliriz? Tabii ki bu ekonomiktir. Siz istediğiniz kadar eğitim verin, ekonomik eğer bir kazanç olursa, ekonomik anlamda bir kazanç olur ise vatandaş kültür varlığına, sit alanına, ören yerine, antik kente herkesten daha çok sahip çıkıyor. Nasıl yapılabilir bu? Oradaki ilgili, ören yerindeki, antik kentteki yerel halkın ekonomiye kazandırılması. Efendim, arkeolojik kazılarda, restorasyon faaliyetlerinde ya da devletin ya da kurumların sürdürdüğü diğer çalışmalarda mutlaka yerel halkın kullanılması, yerel halkın çalıştırılması ki mümkün olduğunca bizler bu şekilde yapmaya çalışıyoruz ya da buralarda kurulacak olan kafelerde, rehberlik hizmetlerinde

ve benzeri faaliyetlerde mutlaka yerel halktan faydalanılması gerekiyor. Eğer ekonomik olarak yerel halk, vatandaş buradan faydalandığını görürse emin olun jandarmadan da, arkeologdan da, kazı başkanından da daha fazla sahip çıkacaktır. Şu anda bunu ne kadar yapabiliyoruz? Belli bir ölçüye kadar mutlaka yapılıyor ama bu bağlamda geri dönüşümü olan, sürdürülebilir projelerin hayata geçirilmesi gerekiyor. Önerilerimizden bir tanesi bu olacaktır ki yerel halkın, vatandaşın korumacılık bilincine erişmesi bakımından.

Diğer bir husus, kültür varlığını biz tanıyoruz, biz biliyoruz, duyarlı vatandaşlarımız biliyor ama çoğu yerde vatandaş kültür varlığının ne olduğunu bilmiyor. Bulduğu zaman ne yapacağını bilmiyor, haber verdiğinde başına ne geleceğini düşünüyor. Ki çok yakın zamanda yine kendi başımdan geçen bir olayı anlatıyorum: Bir telefon geldi. İşte, “Hocam, böyle bir eser bulduk, ne yapmamız gerekiyor?” “Yapacağınız, hemen müzeye haber vermek, jandarmaya haber vermek.” “Ama ben burada iş yapıyorum. Ben bunu haber verdiğim zaman bir daha bana iş vermezler.” diyor. Müze müdürümüzle görüştük, ilgili kurumlarla görüştük, diyor ki: “Hemen gelsin versin.” Tamam, bakın, bu eser bizim açımızdan çok önemli ama vatandaş ilk önce kendi ekmeğini düşünmek zorunda. Dolayısıyla ciddi çekinceleri oluyor. Diğer taraftan, biz bu olay gerçekleştiği zaman hemen jandarma komutanımıza haber verdik. Onlar da geldiler. Vatandaş ihbar etti aslında ama suçlu muamelesi yapıldı bu kez. Dolayısıyla bu gibi iyi niyetli ihbarlarda tavırlarımızın, müdürlüklerimiz tarafından, bizler tarafından... Kolluk güçlerimiz çok hassas bu konuda biliyorum ama belki bir kez daha bir uyarı çünkü bu vatandaş iyi niyetle zaten duyurmuş. Niye bir de biz üzerine gidiyoruz, suçlu muamelesi yapıyoruz? Dolayısıyla bu ilişkinin biraz daha açıklanması, kültür varlığı bulan, farkına varan kişilerin bunları bildirme zorunluluğu var zaten ama bunu bildirirken başına bir şey gelmeyeceğinin anlatılması, izah edilmesi gerekiyor. Bu nedenle, iyi niyetle ihbarda bulunan vatandaşa yönelik olarak suçlayıcı ya da suçlu muamelesi yapılmaması gerekiyor diye düşünüyoruz.

Diğer bir önemli konu -ki Sayın Komutanımız da bahsetti- basında çıkan haberler. Basın mensuplarımızın mutlaka bu konuda eğitilmesi gerekiyor. Basın mensuplarımız zaten, aslında çoğu kez, bunun farkında. Haber niteliğinde olması için “Milyon dolarlık hazine bulundu.”, “Milyar dolarlık şöyle oldu.” Bu gibi haberlere mutlaka engel olunması gerekiyor. Bu gibi haberler basın özgürlüğü kapsamında belki değerlendirilebilir, işte “Basın özgürlüğünde biz istediğimizi yaparız.” gibi bir şekilde. “Milyon dolarlık” hazine lafını duyan kazmayı küreği alıyor, ören yerlerine, sit alanlarına yağmalamaya geliyorlar.

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRÜ YARBAY GÜVEN ÖNGÖREN – “Paha biçilemez...”

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – “Paha biçilemez define, paha biçilemez eser.” Ben ne zaman bir yere gitsem “Bizim köyde” diye başlar vatandaş, “Bizim köyde bilmem ne ağa iki teneke altın buldu.” Bu “iki teneke altın” lafından kurtulamadık senelerce. Nereden buluyorlarsa iki teneke altın... Yok böyle bir şey, böyle bir şey olması mümkün değil. Bu haberlere engel olunması gerekiyor. Nasıl engel olunacak? Basın mensuplarımızın eğitilmesi gerekiyor ya da daha duyarlı olmaları için uyarılmaları gerekiyor. Belki yasal bir düzenleme olabilir mi, bilemiyorum ama bizim duyduğumuz sıkıntılardan bir tanesi basında çıkan bu gibi haberler.

Bilimsel kazıların yapılması ve benzeri faaliyetler mutlaka bu gibi kaçak kazı faaliyetlerine, kültür varlıklarının yağmalanmasına engel olacaktır fakat yine sayın komutanımızın da ifade ettiği üzere, yargının ve yasal önlemlerin, yargı kararlarının caydırıcı olması gerekiyor. Çok güzel ifade ettiniz, ben bir kez daha söylemiyorum; tutuklanıyor, akşama serbest, ertesi gün elinde kazma küreğiyle yine vatandaş devam ediyor. Benden çok daha iyi biliyor sayın komutanlarım.

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI KAÇAKÇILIK VE ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI ALBAY VEYSEL YANIK – Sözüünüzü kestim ama bazen savcı yanına bile çağırıyor, sadece bizim ifademizle serbest kalıyor.

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Dolayısıyla bunun da, yargı kararlarının da caydırıcı olması gerekiyor. Kültür varlığına bakışımızın yasal anlamda da belki bir değişikliğe uğraması gerekiyor. Biraz önce ifade edildi, işte, uyuşturucuda nasıl davranılıyorsa bu da ciddi anlamda bir suç olarak değerlendirilmeli. Tabii ki bu kaçak kazının, kaçak faaliyetlerin sorunları çok, konuşa konuşa bitmez ama kendi başımızdan geçen birkaç olayla ifade edebileceğim önerilerimizi bu şekilde değerlendirebilirim.

Diğer bir husus, yurt dışına çıkarılmış olan eserlerin iadesiyle ilgili ki Komisyonumuzun çalışma faaliyetlerinden bir tanesi bu. Hemen burada size yine kendi kazı alanımdan başlayacağım, Knidos. Ben dünyanın en şanslı kazı başkanlarından bir tanesiyim çünkü kültür anlamında, sosyal anlamda antik dönemin en zengin kentlerinden birini kazıyorum. Türkiye'nin en uç noktasında, en güneybatı uç noktasında. Dolayısıyla eserleri, kültür varlıkları yüzyıllardır da yağmaya açık kalmış. 18'inci, 17'nci yüzyıldan itibaren Batılı araştırmacılar, Batılı gezginler iyi niyetli, kötü niyetli olarak benim çalıştığım kente gelmişler ve buradan çıkan eserleri yağmalamışlar.

Bakın, burada 1790'lı yıllardan bir sulu boya görüyorsunuz, Luigi Mayer tarafından yapılmış bir sulu boya, gerçekten çok güzel. Knidos'un küçük limanını görüyorsunuz burada. Kültür varlıkları olarak değerlendireceğimiz eserler buraya getirilmiş. Buradaki sahne şu şekilde izah ediliyor: Hemen küçük teknelere bindirilip bu eserlerin götürülmesiyle ilgili bir sulu boya sahneyi görüyorsunuz ki belge niteliğinde aslında bu. 1790'lı yıllardan bir örneği görüyorsunuz ki 1856-1857 yıllarında Charles Newton ki Anadolu'da, Türkiye'de yapmış olduğu faaliyetleri sonrasında kraliçe tarafından "sör" unvanı almıştır. Dünyanın 7 ünlü harikasından 1'i olan Mouseleum'u yağmalayan, kaçırın ama işte, biraz sonra değineceğiz, nasıl götürüldü kısmını konuşacağız, burada Knidos aslanını görüyorsunuz ki Newton'un Knidos'ta kazı yapmasının temel nedeni olmuştur bu aslan. Bu aslan yaklaşık 7 ton ağırlığında yekpare mermerden yapılmış örnek ve British Museum'a girdiğiniz zaman, gelen ziyaretçileri hemen bu kolosal, bu anıtsal heykel karşılar, British Museum'a gelen ziyaretçilere "Merhaba" der gibidir bu heykel. Gerçekten güzel anıtlardan bir tanesi. Bakın, burada hemen yandaki gravürde ceraskalla kaldırılırken görüyorsunuz ki Newton bunları çok şairane bir şekilde ifade etmiştir, bu aslan heykelinin kaldırılmasını, taşınmasını ve benzeri faaliyetlerini.

Hemen yine fotoğrafı tekniğinde çekilmiş bir fotoğrafı görüyorsunuz. Bir iskele kurulmuş. Bu da Datça Knidos'tan bir örnek. İskele kurulmuş ve eserler burada götürülürken... Ki İngiliz donanması, gemisini göndermiş, Kraliçe tarafından özel olarak görevlendirilmiş bir donanmadan bir gemi gönderilmiş askerleriyle birlikte. Kendi günlüklerinde Newton yaklaşık 200 kasa eseri yüklediğini gösteriyor. Bakın, burada da bir gazete haberini görüyorsunuz. Illustrated London, Temmuz 1861 tarihli bir gazete ki çok önemli. Hemen yan tarafta Mouseleum eserleri ve Knidos aslanını görüyorsunuz. Biz de 2012 yılında Knidos'ta gerçekleştirdiğimiz kazılarda Türkiye'deki gerçekleştirdiği faaliyetlerden sonra Kraliçe tarafından sör ilan edilmiş Newton'un kazı alanını, kazı kampını görüyorsunuz. Biz de bu kazı kampında bir kazı yaptık. Newton'un kazı kampında yüz elli sene sonra o kazı kampının izlerini bulduk. Direkt Kraliçe tarafından sağlanmış olanaklarla bu faaliyetler gerçekleştirilmiş ya da Anadolu'daki diğer faaliyetlerden birkaç örnek getirdim. Çok ama bir iki örnek, ünlü Harpy abidesi British Museum'un en nadide salonlarından bir tanesini oluşturmakta. Milyonlarca ziyaretçi bunu ziyaret etmekte ya da Mouseleum'dan bir örneği burada görüyorsunuz.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Mouseleum'un bire bir örneği, değil mi?

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Hipotetik örneklerinden çünkü tam bu rekonstrüksiyonu bilimsel bir tartışmadır.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Sözüünüzü kestim...

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Buyurun.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Mouseleum bizim için önemli, ben Muğla Milletvekiliyim aynı zamanda.

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Öyle mi?

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Datça’yı, hepsini biliyorum. Doğrudan Mouseleum’la alakalı bir çalışmamız var yaklaşık bir yıldan beri; geldiniz mi, bilmiyorum. Şöyle ki: Kazı başkanlarının da olduğu, Danimarkalı bir kazı başkanının...

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Evet, Danimarkalı meslektaşlar çalışıyorlar, doğru.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Onu da davet ettik Bodrum’da, böyle bir çalışma yaptık. Orada işin sonunda, o çalışmanın sonunda Mouseleum’un bire bir orijinali -ki 7 dünya harikasıdan 1 tanesi olarak geçiyor- ve şu an olduğu yerde sadece kalıntıları var.

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Temel kalıntıları...

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Duvarlarıyla Bodrum Kalesi yapılmış ki geçen gün toplantıda Bodrum Kalesi’yle ilgili konuşma yaptım. Biz şu an vali hanımla, oradaki Bodrum Belediye Başkanımızla ve STK’larla beraber bir havuz oluşturduk, bir noktaya getirdik. Bakanlığımızda müsteşarımıza ilettik ve bakanımıza da sunacağız. İnşallah en kısa zamanda biz Mouseleum’un orijinal silüetini Bodrum’da...

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Tekrar canlandırılması, evet.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) –...tekrar geliştirmeyi planlıyoruz, böyle bir çalışmamız da var. Hazır Mouseleum’u görmüşken, evet, belki İngiltere’de sergileniyor ama biz Bodrum’da yine onu en azından nasıl kaçırdıklarını yani neyi kaçırdıklarını ve Mouseleum’un ne olduğunu millete anlatmak için, oraya gelen bütün turistlere de açacak bir şekilde sunmayı düşünüyoruz. Bu konuda da sizden, tüm herkesten destek bekliyoruz.

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Evet, çok güzel bir çalışma olur.

Verdiğim örnekler çoğaltılabilir, çok, sayısız. Şimdi, “kaçırıldı” ifadesini kullandım. Sayın Vekilimiz de “kaçırıldı” ifadesini kullandı.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Kaçırıldı, aynen öyle.

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Evet, temel olarak kaçırıldı ama şimdi, işte, sorun burada başlıyor. Osmanlı Dönemi’nde “Batılılar tarafından yağmalama, kaçırılma” diye değerlendireceğimiz bu faaliyetlerde, aynı zamanda Osmanlı padişahının izniyle gittiğine yönelik fermanlar, izniyle gittiğine yönelik ifadeler söz konusu. Şimdi, işte burada iş düşüyor. Evet, biliyoruz ki bazı eserler padişahın emriyle hediye olarak ya da benzeri faaliyetlerle ya da Asar-ı Atika’nın ilk hâllerine bağlı olarak paylaşım çerçevesi içerisinde yurt dışına gitmiş, götürülmüş, kaçırılmış ya da izinle gitmiş. Şimdi, buradaki asıl görev burada başlıyor. Osmanlı döneminde yurt dışına götürülmüş olan, izinli ya izinsiz eserlerin bir listesinin ve envanterinin yapılması. Şu ana kadar bununla ilgili kökten bir çalışma henüz gerçekleşmedi. Bunu nasıl yapmamız gerekiyor? Bu eserlerin listesinin ve envanterinin çıkarılabilmesi için öncelikle kendi arşivlerimizin ve ilgili ülkelerdeki arşivlerin değerlendirilerek, evet, izinle mi gitti, izinsiz mi gitti, kaçak mı gitti, yoksa izinle mi gitti... İzinle gittiyse nasıl bir izin, yasal çerçevesi ne, bunun belirlenmesi gerekiyor. Bu listenin çıkartılıp her bir eser

için bunun –yurt dışına çıkarılma hikâyesi diyelim biz buna- yasal statüsünün anlaşılması gerekiyor. Bunu nasıl yapabiliriz? Bununla ilgili, en kısa zamanda –öneri olarak ifade ediyorum ki- Osmanlı döneminde yurt dışına çıkarılmış eserlerin listelenmesi ve bunların nasıl gittiğine, yasal durumlarının belirlenmesine yönelik bir çalışma grubunun, bir komisyonun oluşturulması gerekiyor ama bu komisyon nasıl yapılacak?

Şimdi, ben birçok çalışma grubunda bulundum. Çalışma grupları çok güzeldir, çok iyidir ama açık konuşuyorum, çoğu zaman da yetersiz kalır, kifayetsiz kalır. Bununla ilgili önerim şu olacaktır: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kaçakçılık Şubesi var ki kendileriyle de biz uzun zamandır, uzun yıllardır birlikte de çalışma fırsatını bulduk, oldukça iyi çalışmalar da sürdürüyoruz. Bu birim kapsamında bir yeni alt birim oluşturulması, bu birimde Osmanlıca, Fransızca, İngilizce, artık ne ise Batı dillerine hâkim, arşivcilik geleneğini bilen uzmanların olması; arkeologlar, sanat tarihçileri, tarihçiler ve hukukçular olarak bir komisyon oluşturulması ve bu her bir eserin yurt dışına çıkarılma hikâyesiyle ilgili belgelerin toplanması... Çünkü bir liste yapabiliriz ve bunların iadesini talep edebiliriz ama taş çarpabiliriz çünkü ellerinde bir yasal izin vardır, bilmediğimiz ya da bildiğimiz. Dolayısıyla, kifayetsiz kalmamak adına böylesi bir çalışmanın bir an önce gerçekleştirilmesi gerekiyor; bir komisyon oluşturulması, bir çalışma grubu ama bunun bir birim hâlinde olması da... Çalışma grupları tartışmaya açık; nerede, ne kadar faydalı oluyor, bunu bilemiyorum artık. Buna yönelik bir faaliyetin en kısa zamanda gerçekleştirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü yurt dışındaki eserlerimizin iadesi -Osmanlı dönemini ayrı tutuyorum- Osmanlı döneminde gitmiş olan eserlerin tespiti... Biliyorum, işte, bizim eserlerimiz... “200 kasa eser gitti.” deniliyor, Knidos’tan, benim çalıştığım yerden. Peki, bu 200 kasanın anlamı nedir? Bir kasanın içinde bir eser de olabilir, 10 bin eser de olabilir. Dolayısıyla, bunların altyapısının ve çalışmasının en kısa zamanda gerçekleştirilmesi gerekiyor, yetkili bir birim tarafından yapılması gerekiyor; akademisyenlerin, Bakanlık bünyesinde kurulacak uzmanlardan oluşacak bir komisyonun bununla ilgilenmesi gerekiyor ve arşiv belgeleri doğrultusunda elde ettiğimiz veri doğrultusunda Osmanlı döneminde yurt dışına kaçırılmış, götürülmüş -artık “kaçırılmış” ifadesini daha rahat kullanabilirim- olan eserlerin hangisinin iadesi için çalışacağız -hangisi için bir şey yapmayacağız demek doğru değil ama- hani, enerjimizi, paramızı, gücümüzü hangisine yönelik... Nokta hedeflerimizi belirleyip ona yönelik çalışmak daha doğru olacaktır diye düşünüyorum Osmanlı dönemi için.

Bu, disiplinler arası bir çalışma olmalı, disiplinler arası bir komisyon olmalı. Osmanlı döneminde yurt dışına kaçırılan eserlerin konumu ayrı, cumhuriyet döneminin ayrı değerlendirilmesi gerekiyor. Cumhuriyet döneminde belgelenen her türlü eserin iadesi -sınırım Kaçakçılık Şubesi uzmanları da burada, bizden daha da iyi biliyorlar- biraz daha etkin, biraz daha kolay olabiliyor ama diğer bir husus: Yurt dışında bulunan bir eserin, yurt dışında kaçırılmış bir eserin Anadolu kökenli olup olmadığıyla ilgili sorun ki bizim de daha önce bulunduğumuz birkaç çalışma oldu buna yönelik. Örneğin –bu eseri hatırlayacaksınız- meşhur Karun Hazinesi’nde bulunan Hippocampus eserini görüyorsunuz, 2012 yılında Almanya’nın Hagen kentinde bulunmuştu. O zaman benim bulunduğum bir komisyon olarak gitmiştik ve eserin orijinalitesi ispatlandıktan sonra Türkiye’ye iadesi sağlanmıştı. Sayın Bakanın da iade edildikten sonra bir resmini koydum. Bu, Kaçakçılık Şubesi ve akademisyenlerin birlikte çalıştığı ve güzel sonuç veren, olumlu sonuç veren örneklerinden bir tanesiydi.

Sayın Başkan, biraz süremi aşıyorum ama...

BAŞKAN – Evet, biraz toparlayalım.

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI – Toparlayayım o zaman.

Dolayısıyla, bu gibi yurt dışına kaçırılmış olan eserlerin Anadolu kökenlerinin belirlenmesinde uzmanların görüşlerinin, akademisyenlerin görüşlerinin dikkate alınmasıyla birlikte, Bakanlığımızla

bugüne kadar yapmış olduğumuz verimli çalışmanın biraz daha artırılması, daha verimli hâle getirilmesini öneriyoruz ki ben burada bir örnek daha gösteriyorum, hâlen bu çalışma devam ediyor. Avusturya gümrüğünde bulunmuş iki örneği görüyorsunuz. Anadolu kökenli olduğuna dair raporlar hazırlandı yine tarafımızdan. Bunu Kültür Bakanlığı Kaçakçılık Şubesi'yle birlikte yürütüyoruz, gerçekten verimli bir çalışma. Anadolu kökenli olduğuna dair raporlarımız hazırlandı. İade süreci olacak, nasıl olacak bilemiyorum ama bu, davalardan bir tanesi.

Başka bir örnek daha göstermek istedim, henüz benim üzerinde çalıştığım örneklerden bir tanesi; Edinburgh'da, "Edinburgh çelengi" diye geçiyor. Batı Anadolu kökenli olduğuna yönelik hem arkeolojik hem bilimsel hem de teknolojik verileri de elimizde topladık. Önümüzdeki pazar günü de İskoçya'ya yine Bakanlığımızla beraber gideceğiz. Orada bunun davası sürüyor. Onunla ilgili raporlarımızı bir inceledikten sonra, inşallah, yurt dışına kaçırılmış olan bu eserlerin iadesi için gereken girişimler sağlanacaktır diye düşünüyorum. Burada, yurt dışından iadesi sağlanmış bazı örnekleri görüyorsunuz.

Ben sözlerime son verirken çok teşekkür ediyorum bu Komisyon için.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz efendim, sağ olun. Bunların her birisini dikkate alacağız raporumuzda.

Hocam, Turgut Bey, genellikle, bu eserler değerlendirilmeye alındığında "Koleksiyoncular bu işi yapıyorlar." diye size yönelik bir suçlama var. Ben öyle olmadığını biliyorum. Turgut Tokuş Bey, Ankara'nın önde gelen koleksiyonerlerinden birisi. Biz geçmişte de beraber çalıştık kendisiyle, bazı faaliyetlerimiz oldu. Sizin pencerenizden nasıl görünüyor hadise? Biliyorum, siz çok duyarlısınız; tabiatıyla, bu eserlerin yurt dışına kaçırılması, en çok sizleri rahatsız ediyor. On, on beş dakika içinde siz de görüşlerinizi bizimle paylaşırsanız memnun olacağız.

4.- Türkiye Koleksiyonerler Derneği Başkan Yardımcısı Turgut Tokuş'un, gün yüzüne çıkmış kültür varlığının koleksiyonerlerce değerlendirilme aşamaları ve kaçakçılığın önlenmesi için gerekli yasal düzenlemenin yapılması gerektiği hakkında sunumu

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Sayın Başkanım, değerli üyeler ve katılımcılar; evvela, bu toplantıya bizi davet ettiğiniz için şükranlarımı sunuyorum çünkü biz de bu işin içindeyiz, bu çözümü birlikte aramakta yarar var.

İzin verirseniz, tabii, çok yönlü bir konuya ben koleksiyonerler açısından bakacağım. Bir anlamda, bir şekilde gün yüzüne çıkmış eserin değerlendirilmesi. Bunun öncesinin kontrolü, maalesef bizde değil.

Kendimden kısaca bahsedeyim, siz lütfettiniz, söylediniz. Evet, ben ellik küsur senelik bir koleksiyonerim. Bir sikkıyla başladım ama bu tutku bizi daha ilerilere götürdü ve bugün bine yakın eserim var ve benim bir sunumum yok ama şeyleri getirdim. Böyle, mecmualarda, derneklerde -bir "mini müze" diye bahsedilir- muhtelif yayınlarımız var ve ayrıca Koleksiyoner Derneğini kurduk, bir şekilde müşterek hareket edebilmek için. Ancak, maalesef sadece 33 üyemiz var yani bu, ne kadar seçici olduğumuzu göstermesi bakımından... Zannediyorum 1.600 küsur koleksiyoner var. AKA'yı kurduk -zataliniz bunu çok iyi bilir- Anadolu Kültür Akademisi. Maksadımız, kültür varlıklarımızın korunması, tanıtılması ve yayınlarının yapılması, bu konuda da faaliyetlerimiz var.

Şimdi, izin verirseniz -siz bu işi çok iyi biliyorsunuz Sayın Başkanım ama belki arkadaşlara bir hatırlatma bakımından olacak- koleksiyonerin tarifini kısaca yapayım. Koleksiyoner, evvela müzeden bir belge alır, koleksiyoner belgesidir o; o belgeyle eser alabilir. Nasıl alır? Kendi parasıyla gider alır, satın alır, müzeye usulü içinde getirir, müze uygun buluyorsa onun envanter defterine kaydeder. Bu envanter defteri, burada bir örneğini getirdim. Bu envanter defteri iki nüshadır, birisi müzededir, birisi

bizdedir; fotoğrafı vardır, bütün bilgiler vardır ve bizim koleksiyonumuza giren bir eser devlet niteliğini almıştır, müzeye kaydolmuştur, müze envanter defterine kaydolmuştur, bizde sadece muhafazası ve bakımı vardır. Biz bu işi seve seve yaparız. Biraz evvel arz ettiğim gibi, bir toplama ve beğenip alma duygusuyla başlayan bizim koleksiyonerliğimiz, bu eseri yurt içinde tutma gayretine gelmiştir. Eğer biz o eseri almazsak endişe ederiz ki yurt dışına kaçacaktır. Koleksiyonerler yayın yaparlar, araştırma yapılmasına izin verirler. Bir sürü katalogdan bir tanesini getirdim, Muharrem Kayhan, biliyorsunuz TÜSİAD'ın Başkanıydı, onun eserlerinin koleksiyon kataloğu. Bu tür yayınlar da yaparız. İşin sonunda... Tabii, eser de ithal ederiz. Mesela, ben şu mozaïği Amerika'dan gittim aldım. Şimdi, eğer devlet bunu alsaydı herhâlde avukat tutacaktı, bir sürü masraflara girilecekti, oradan gidip alınacaktı. Ben bir şekilde bunu sırtlamış aldım.

BAŞKAN – Anadolu kökenli mi bu?

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Suriye kökenli deniyor ama ben Anadolu kökenli olduğuna inanıyorum, Hatay civarından. Onlar bana bunu satarken faturasında doğu Suriye malı dediler ama esere baktığımız takdirde, bu, dört mevsimin dorik bir mevsimini temsil ediyor. Ben bunun Anadolu kökenli olduğuna inanıyorum. Fakat, şimdi bakın değerli üyeler, biraz evvel söyledim, bunu devlet getirmeye kalksaydı –kaçmış bir eser- neler harcanacaktı, neler yapılacaktı? Ben sırtladım getirdim ama maalesef hem gümrükte birtakım zorluklar yaşadım hem bilahare sıkıntılarımız oldu –faturaları tabii ki ibraz ediyoruz- vesaire. Diğer taraftan, gene zatinaliniz çok iyi biliyor, bir friz bloğu, sizin onayınızla müzeye bağışlamıştık. Yani, bir eser bizde olduğu takdirde ve bu eser bir başka ören yerinin bir parçasıysa koleksiyoner bunu seve seve armağan ediyor, hediye ediyor; bunu ettim ben.

Bir koleksiyonerin hedefi nedir? Hedefi müze kurmaktır yani topladığı eserlerle müze kurmaktır. İşte, bilmiyorum gördünüz mü, Ulus'ta Yüksel Erimtan'ın müzesi. Müthiş, gayet güzel, çağdaş bir müze oldu, fevkalade güzel, hepimizin hedefi bu. Dünyada da bu böyle Sayın Başkanım. Amerika'daki birçok ünlü müze koleksiyonerlerinin bağışıyla meydana gelmiştir veya o koleksiyonlar vakıf hâlinde müzeye dönüşmüştür.

Bizim duygumuz, bunların yurt içinde kalmasıdır. Şunu hepimiz biliyoruz: Sayın Bakanın ve Genel Müdürlüğümüzün de beyanati vardı, devletin bu konuya tahsis ettiği imkânların sınırlı olduğu, yetersiz olduğu; galiba bütçe binde kusur falan. Doğrudur. Eğer bu böyleyse, o zaman önümüzde bir özel sektör, gönüllü insanlar var. Onlar bu işe para yatırıp eser almak istiyorlar. Dolayısıyla, onları teşvik etmek lazım. Onların eser alıp bunun yurt dışına kaçmasını önlemesi lazım. Kaçakçı veya eseri bulmuş olan kişi içeride -arz-talep meselesi- bir talep görüyorsa veya bir alıcı görüyorsa yurt dışına kaçırma riskini göze almaz, nitekim öyle olmuşlardır. Bu zengin kültür varlığımızı bizim tek başına devlet müzeleriyle sınırlı tutmamızın doğru olmadığına, bunda özel sektörün, imkânı olanların, bu işe gönül verenlerin de önünün açılması gerektiğine inanıyoruz. Efendim, koleksiyonerler arasında kaçakçı da varmış. Her kurumda çürük elma vardır, önemli olan, onlara belgeyi dikkatli vermek, koleksiyoner belgesini dikkatli vermek. Biraz evvel komutanımız söyledi veya siz söylediniz galiba, detektör... Evet, detektörü sırtına alan araziye çıkıp şey yapıyor. Buna mani olmak lazım, bunları kaldırmak lazım.

Nitekim, Türkiye'de, bakılırsa, arkeolojik müzesi, özel müze ancak birkaç tane. Bu, Türkiye'de gelişmemiştir. Hâlbuki küçücük bir Samos Adası'nda 3 tane özel müze var, bizdeyse 3-5 tane. Yani, bu kadar zengin bir kültür varlığı üzerinde oturuyoruz, sadece devlet müzeleriyle sınırlı kaldığımız için ve tabii devletin de imkânları sınırlı olduğu için yeterli netice alamıyoruz. Bana göre –hatırlarsanız, 1710'du galiba bundan önceki yasa- 1710 sayılı Yasa'da koleksiyonerler her türlü eseri alabiliyorlardı. Ancak, 1983'te çıkan 2863 sayılı Yasa'yla taşınır-taşınmaz ayırımı yapıldı. Taşınır-taşınmaz ayırımı

yapılınca... Fakat, bir şekilde ayırım olduğu hâlde gerek devlet müzeleri gerek özel müzeler “taşınmaz” diye nitelediğimiz eserleri de 2005’e kadar almaya devam etti. 2005’te bir kararla “Bundan böyle taşınmaz eserler alınmaz.” denildi. Taşınmaz eserler içinde steller var, mezar stelleri var, istikamet taşları var, ufak tefek yazılı, resimli taşlar var, heykeller var. Bunlar şu anda alınmıyor. Alınmıyor, yalnız, özel koleksiyonerler tarafından değil, müzeler tarafından da alınmıyor. Dolayısıyla, şu anda maalesef durum çok vahim. Bir mezar stelini bulan kişi bunu koleksiyonere getiremez, koleksiyoner alamıyor, müzeye ise ancak bağışlayabilir çünkü müze de buna para veremiyor son alınan karar gereğince. Biraz evvel söyledik, o kişi menfaatini gözetiyor, ne yapsın bu adam? Maalesef ve maalesef eseri yurt dışına kaçırıyor.

Dolayısıyla, bizim bu kültür varlıkları yasamızı günün şartlarına ve memleketin şartlarına uygun hâle getirip yeniden yazmak, kanunu yeniden yazmak lazım. Ha, bu, büyük bir zamanı alır, bu arada da eserlerimizin kaçırılmasına imkân vermeyelim dersek, kanunda yapılacak bazı değişiklikler var, 5 maddelik, ben onu takdim ettim sekreteryaya, zatialinize verecekler efendim.

Bu arada, iki konuya değinildi ama ben de izin verirseniz ona değineceğim. Atina Müzesi’ne gitmiştim. Ben içeri girerken büyük bir konvoy hâlinde, belki 80 kişi, belki 60 kişi, polisler çıkıyor. Dedim ki: “Ya, ne kadar çok polisle korunuyorsunuz.” “Hayır, biz polisle korunmuyoruz, burada periyodik olarak güvenlik elemanlarımıza eğitim veriyoruz; gerek polise, gerek jandarmaya.” Biraz evvel jandarma “Bizde yapılıyor.” dedi. O, orada, demek ki müzelerde yapıyor. Bu bilgilendirme, kısa vadede eğitim çok önemli, yapmak lazım ama bunu uzun vadeye yaymak lazım Sayın Başkanım, okullara kadar indirmek lazım, toplumu bilinçlendirmek lazım. Evet, belki bir kafeteryayı işletmesi için oradaki mahallî adamı teşvik etmek lazım, doğrudur yani bizim, toplumumuzu bu konuda bilinçlendirmeye ihtiyacımız var.

Bu arada da bir bilgi arz edeceğim, maalesef, bu konudaki bilgi yetersizliğimizin her sahada olduğunu göstermesi bakımından. Şu Zeus torsosu. 7 parça hâlinde bana geldi. Bunu müzeye verdim, müze laboratuvarı bunu yapıştırdı, güzel bir hâle soktu ve envanter defterine kaydetti, benim büromda teşhir oluyordu. Bir gün evden bir haber geldi “Evi jandarma bastı, polis bastı, içeri girmek istiyorlar.” diye. Dedim ki: “Hayrola, ne var? Benim ticari bir faaliyetim yok, vergi falan yok.” Eve gittim. Dediler ki: “Evi arayacağız.” Peki, buyurun, arayın. Konuyu da söylemiyorlar, Jandarma da var işin içinde. Aralarındaki konuşmadan “Elmalı, Antalya” derken, dedim ki: Siz eser mi arıyorsunuz? “Evet.” Benim büroda. “Aa, burası müze” dediler. Müze gibi tabii, envanter defterine kayıtlı. “O zaman tamam.” dediler. Elmalı Savcısını aradılar telefonla. Savcı “Ben koleksiyoner moleksiyoner anlamam, eseri al getir.” diyor Jandarmaya. Jandarma diyor ki: “Efendim, yanımızda müzeden eleman var, deftere kayıtlı, müzenin envanterine kayıtlı, bu da koleksiyonermiş, işte görüyoruz.” “Ben onu bunu anlamam, al getir.” Bir çare buldu başçavuş muydu neydi, dedi ki: “Efendim, çok ağır, arabama yükleyemem.” “O zaman zimmitle ona, orada kalsın.” dedi. Bu dava dört sene sürdü yani neticelenmesi. Maalesef, maalesef bu seviyeye gelmiş bir arkadaşımız koleksiyoner nedir bilmiyor. Yani, belki o da bizim hatamız.

Sayın Başkanım, çok önemli konu, ben hep şunu söylerim: Türkiye petrol zengini değil ama kültür varlıkları zengini. Bizim en büyük değerimiz bu. Bunu yeterince koruyamıyoruz, tanıtamıyoruz, burada el birliği şart. Bilmiyorum bir zamanlar ekonomik konsey vardı, böyle bir konsey kurulabilir mi? Tarafların iştirakiyle zaman zaman toplanıp, sizin Başkanlığınızda... Yani, sizin bu konuya ne kadar duyarlı olduğunuzu biliyorum. Zaten o nedenle beni de buraya davet ettiniz, eksik olmayın.

Basın, evet, tabir doğru, “Paha biçilmez eserler yakalandı.” Şimdi, fotoğrafa bakıyorsunuz 3 tane pişmiş toprak kandil, 2 tane bilmem ne parçası. Şimdi o kandile -genelde bu iş dolar bazında olur- ben 10 dolar vermem. “Paha biçilmez eser” diyor. Yani, bir koleksiyoner onu almaz, iyi bir koleksiyoner

almaz ama zamanında aldık tabii, o başka. Almaz. Basını da burada disipline etmek lazım. Böyle abartılı şeyler hem kazıları teşvik ediyor hem de bu eseri bulan kişi onu yurt içinde satamayacağını düşünüyor veya yokluyor belki, o “10 dolar etmez.” dedi, bu yurt dışında aşağı yukarı bin dolar eder diye; o hevesle yurt dışına kaçırmaya çalışıyor.

Ben şuna inanıyorum, Değerli Başkanım ve değerli üyeler; elimizde bir koleksiyonerler var bir de özel sektör, vakıflar, kişiler var gönül vermiş. Bunların imkânları var, o zaman bu imkânları da burada kullanalım. Tabii bunun disiplini konulabilir, her şey olabilir ancak bugünkü yasa bırakın onlara, biz koleksiyonerlere bile bir çalışma, güven sahası vermiyor. Dolayısıyla yasanın değişmesi lazım veya en azından ilgili maddelerin değişmesi lazım.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Her zaman biz bilgilerimizi paylaşmaya, emirlerinizi almaya amadeyiz efendim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz, sağ olun, bugün hakikaten alan uzmanı olan arkadaşlarımızdan dikkate değer bilgiler aldık. Biz bu bilgileri raporumuz içinde değerlendireceğiz.

Şimdi, hem Jandarmamıza hem hocamıza hem de koleksiyoner olarak Sayın Tokuş’a çok teşekkür ediyoruz.

Müsaade ederseniz sizi uğurlayalım, biz Komisyon olarak birkaç husus daha var...

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Sorularımız vardı Sayın Başkan.

BAŞKAN – Affedersiniz, soru alalım.

Buyurun.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bir rapor elimize geçti ama bugün saat 13.20 civarında geldi bu taslak rapor, bugün inceleme şansımız yok.

BAŞKAN – Arkadaşlar, onu önümüzdeki haftaya kadar lütfen inceleyin, görüşlerinizle birlikte.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Tamam yani yeni geldiğini söylemek istedim.

BAŞKAN – Bugün de acil değil, evet.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Ben de bilgi veren bütün misafirlerimize çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, koleksiyonerlikten tabii başlamak istiyorum. Öncelikle “Kültür varlıklarını korumak adına satın alıyoruz.” dediniz. “Türkiye kültür varlıkları yönünden zengin bir ülke” dediniz.

Şimdi şuradan başlayayım: 2863 sayılı Yasa, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının devlet malı olduğunu ifade ediyor. Aynı Yasa’nın 4’üncü maddesinde yine “Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, bulunduğunu bilenler veya haberdar olan en geç üç gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar.” deniliyor.

Şimdi, bir koleksiyoner olarak siz bu devlet malı eserleri kimden alıyorsunuz, nereden alıyorsunuz ve nasıl alıyorsunuz bu Yasa’ya rağmen?

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Hayhay, evvela şunu söyleyeyim, kanunda bir de “koleksiyonerler” var.

BAŞKAN – Ayrıca koleksiyonerler maddesi de var efendim.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Arz edeyim.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Müzenin alım yönetmeliği bahsettiğiniz herhâlde. Ben yasadan bahsediyorum.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Yasada koleksiyonerler de var. Koleksiyonerlerin yönetmeliğine baktığımız zaman bir ay içinde haber verme mecburiyeti var. Şimdi bir sıkıntımız da o, çelişki var burada. Kanun’da diyor ki: “Bulan üç gün içinde.” Yönetmelikte diyor ki: “Bir ay içinde.” Bu hatayı yapan koleksiyonların, maalesef, başı derde giriyor. İkincisi, bize eseri getiriyor, nereden geldiği, ancak deftere kaydetmek bilgisi açısından bizim için önemli; onu müzeye bildiriyoruz. Diyoruz ki: Bize şu eser geldi, bunu envanter defterime kaydedebilir miyim? Müze diyor ki: “Hayır, bu bana lazım -bazı eserler öyle oluyor- bunu ben alırım, sen alma.” Hayhay. Veyahut da bir belge veriyor, “Sen al, koleksiyonuna geçir.” diyor ve biz geçiriyoruz. Yani müzenin onayıyla yapılıyor bu iş.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Şimdi ben şunu soruyorum: Kimden alıyorsunuz?

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Muhtelif kişilerden.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Yani, kim bu ama nedir bu, sokaktan mı buluyor, bakkaldan mı alıyor bunu? Çünkü şunu söylemek istiyorum: Türkiye’nin çok zengin bir kültür varlığı var, doğru. Sayın Başkanımız, defaatle söylüyor, dünyada da böyle ama dünyada böyle bir kültür varlığı yok. Türkiye’nin bu kültür varlığını, bir arkeoloji... İnsanlık tarihinin bir ortak değeri bunlar ve sadece o arkeoloji bilimi bu çıkan eserle ilgili değil, o kazının içerisindeki bilimsel bilgiyle bütünlük bir şey.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Tabii, tabii.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Şimdi, bu arz talebi kırmadığımız müddetçe, siz işte “Ben nereden bileyim.” dediğiniz sürece birileri bu kaçak kazıları yapmaya devam edecektir. Esas olan, bu bilimsel bilgiyi yok etmeden o kültür varlığının gerekiyorsa yerinde korunmasıdır. Sadece o eseri almak ya da Amerika’ya gitmek... Evet, keşke kendi topraklarımızda bu eserleri koruyabilsek, teşhir edebilsen ama sonuçta insanlık değeri olarak o eser orada korunmakta yurt dışında olsa bile, alamasak bile çünkü kayda, envantere girmemiş, kaçak kazı sonucu gitmiş ama sadece bu müzelerin dışında eser alım satımı o esere ulaşmak için verilen o hafriyatın diyelim artık -nasıl ifade edelim- bilimsel bilgiye verdiği o zararı, o esere zararı, bir tümülüsü yok edişinin, bir arkeolojik kenti yok edişinin binlerce örneğini görüyoruz. Koleksiyonerlik çok özel tabii ki, bir kültür varlığına sahip olmak çok önemli bir entelektüel birikim de gerektirebilir belki ama belki bunu etnografik eserler konusunda yapabilirsiniz çünkü bu zaten bir devlet malıdır. Yani bu anlamda aslında Türkiye’de bu kaçak kazıların yoğunlaşmasında bürokrasinin işte özellikle koleksiyonerleri teşvik etmesinden kaynaklandığını da düşünmekteyim. Hani çok masum, çok hoş, eserlerimize sahip çıkıyor denildikçe Türkiye’de bu kaçak kazılar bitmeyecektir ve bu kaçak kazılar yapılırken ki verilen zararlar hiçbir zaman bitmeyecektir. Gidenler gitmiştir, işte 1970’ten önce eğer envantere girmemişse kaçırılan eserleri almamız öyle çok kolay şeyler değildir. Yani biz burada tabii elbette ülkemizin eserlerine sahip çıkmak konusunda bir duruş sergiliyoruz; bu önemlidir ama geri gelmesi konusunda çok önemli bir adım atabileceğimizi düşünmüyorum ama en azından burada kültür varlıklarımıza, en azından toprağın altında dahi olsa sahip çıkmamız gerektiğini düşünüyorum. Yani koleksiyonerlerin o ince zevklerini okşasınlar diye kültür varlıklarımızın tahrip edilmesine özellikle bürokrasinin yumuşak ifadelerle “Bunlar işte dünyada da var, bunlar çok güzel şeylerdir, bunlar sahip çıkıyor.” demesinin bir anlamı yoktur. Bırakalım eğer

gidiyorsa, yurt dışında korunuyorsa orada da korunsun, en azından tahrip etmeyiz.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Efendim, izin verir misiniz?

BAŞKAN – Turgut Bey, tartışmaya girmeyelim.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Hayır tartışma değil, kısa bir şey söyleyeceğim: Yanlış anlamadımsa dediniz ki: “Amerika’daysa Amerika’da duruyor orada.” Biz de diyoruz ki, Amerika’da duracağına Türkiye’de dursun, Türkiye’deki koleksiyoncuda dursun. Biz kaçak kazıyı katiyen teşvik etmeyiz.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Ben sizin şahsınızı kastetmiyorum, koleksiyonerlik sisteminden bahsediyorum.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Bizim o sorununuz değil, biz ortaya çıkan... Köylü diyor ki: “Ben tarlamı biçerken şu parçayı buldum.”

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Köylü müzeye gidecek efendim, müzeye gidecek. Yasa bunu diyor: “Git müzeye.”

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Yok, şeye de götürebilir.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Gitmesinler, niye geliyor efendim Koleksiyonere, niye geliyor?

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Koruması bakımından.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Hayır... Bu, şahsınızla ilgili değil yani özür dilerim, yanlış ifade ediyorsam. Yani bunun...

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Biz yurt içinde kalsın istiyoruz. Bir şekilde nasıl çıktıysa çıkıyor, tam tersi belgelenmek için bizde kalsın istiyoruz.

BAŞKAN - Biz de kültür varlıklarımız korunsun, tahrip olmasın istiyoruz.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Evet, aynen, aynı düşünceyi paylaşıyoruz.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) - Şimdi onun bulunması aşamasından bahsediyoruz yani bir esere sahip olmak demek bu iş Türkiye’de...

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ - Kazı işi benim işim değil.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) - Ama o teşvik işte arz talebi...

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Hayır, teşvik yok.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) - Satabildiği müddetçe...

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ - Eserin tahrip olmaması, eserin yurt dışına kaçmaması benim gayem o.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) - Yani ben şahsınızı kastetmedim.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ -

Hayır hayır yani benim derken koleksiyonerlerin affedersiniz.

BAŞKAN – Müsaade ederseniz, buna kısaca şöyle bir cevap vereyim: Ben tekrar geçen günlerde söylediğimi ifade ederek... Dünyada İtalya gibi, Yunanistan gibi bu manada çok fazla eseri olan ve çok fazla koleksiyoneri de olan ülkeler var. Bizim müzecilik dediğimiz hadise zaten özellikle Batı ülkelerinde öncelikle bir koleksiyoner faaliyeti olarak başlamış, bu, zamanla devlet müzeleri şekline dönüşmüş bir işlemdir. Bu bakımdan koleksiyonerciliğin bu eserlerin korunmasında, kollanmasında ağırlıklı bir yeri vardır, mevzuat içinde olması gerekir. Tıpkı bir müzede olduğu gibi ben “Turgut Bey’in elinde şöyle bir eser var -arkeolog hocamız var- işte böyle bir eser var, ben bu eseri görmek ve bununla ilgili bir yayım yapmak istiyorum.” dediği zaman ibraz etmek zorundadır. Her yıl bu eserleri müze kontrol eder istisnasız...

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) - Başka bir şeyden bahsediyoruz Sayın Başkanım, siz başka bir şey söylüyorsunuz.

BAŞKAN - Başka bir şeyden bahsediyoruz, bu sizim bakış açımız, buna saygı duyuyoruz.

Buyurun öbür hususu görüşelim.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) - Tabii, çok saygın bir koleksiyoneri misafir etmişiz, çok yani teşekkür ederiz. Denetim ayrı bir şey, biz ona sahip olma şeklinizi sorguluyoruz, yani Türkiye’de bunun korunması için. Mesela basında da bir isim vardı Ayşegül Nadir yanlış hatırlamıyorsam, mesela onu çağırabilir miyiz, bir de onu dinleyelim, hani bu işler nasıl oluyor yani gelirse yani Komisyondan...

BAŞKAN - Gelmez

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) - Sorarız efendim. Yani sonuçta bu ülkenin bir vatandaşı değil mi. Bu ülkenin kültür varlığını koruma adına belki bir yöntem gösterir bize, belki hataları sıkıntılarını söyler. Bir de Dikran Masis var mesela yanlış hatırlamıyorsam. Yani onları davet etmemizi ben öneriyorum. Bir de müzayedecileri, bu işte asıl bir de herhâlde bu ticaretin yapıldığı müzayedede şeyleri var. Bir Rafi Portakal diye herhâlde saygın bir müzayedeci var, bir de Turgay Artam, onları dinlememiz gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN – Hayhay.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ - Arkeolojik eser müzayedeci...

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) - Zaten ulaşmaya çalışmaya çalıştığımız da o iş, zaten koleksiyonerliği etnografik esere... Çünkü bunlar devlet malıdır. Eğer koleksiyonerlik yapılacaksa etnografik eserler üzerinden yapılması daha doğrudur diye düşünüyoruz. En azından kültür varlıklarımıza zarar vermezler diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Ali Bey, buyurun.

DURMUŞ ALİ SARIKAYA (İstanbul) – Teşekkür ederim Başkanım.

Teşekkür ediyorum güzel sunumunuz için.

Başkanım, ben de vekilimize kısmen katılıyorum. Değerli konuşmacı konuşmasını yaparken şöyle bir cümle kurdu, onu not aldım: Eser bulunuyor, eseri müzeye veremiyor, koleksiyoncuya da veremiyor, ne yapsın adam yurt dışına kaçırıyor. İşte vekilimizin uyarıya çalıştığı belki tam bu. Yani bunu sizlerin dediği gibi o mevzuata uygun iyi bir sistemle, belki yasa değişikliğiyle biz bunu başarabilirsek ve bir düzene geçirebilirsek o arz talep dengesini kırıp bu kaçakçılığın önüne geçebiliriz ve eserlerimizi koruma noktasında da önemli bir adım atmış olabiliriz diye düşünüyorum. Çünkü

dünyada da sizin dediğiniz gibi bir sürü örnek var, işte Roma’da Borghese ailesi var, Amerika’da, Chicago’da başka aileler var. Bunlar zamanında koleksiyonculukla başlamışlar, sonra nitelikli müze ve devlet müzesi gibi artık işlem görmekteler. Yani bizim de uygun kuralları ve yasaları koyarak bu kaçakçılığın ve eser tahripkârlığının önüne geçmek için de gerekli çalışmaları yapmamız lazım. Çünkü bir köylü tarlayı kazarken buluyorsa, onun o müktesep hakkı değil, götürecektir müzeye verecek veya bir kaçakçı... Hepimiz biliyoruz bir sektör oluşmuş burada...

BAŞKAN – Arkadaşlar, müzeye verdiği zaman da müze bir ücret ödüyor yani...

DURMUŞ ALİ SARIKAYA (İstanbul) – Ama şey dedi, onun için söylüyorum: Beyefendi “Artık müzeler para vermiyor. Veremediği için de ne müzeler alabiliyor ne koleksiyoncular alabiliyor, adam ne yapsın, yurt dışına kaçırıyor.” dedi. Bu birinci kısımdı.

BAŞKAN - Tartışma konusu Durmuş Bey, onu şey yapmayalım.

DURMUŞ ALİ SARIKAYA (İstanbul) - Tamam.

Esas sorum: Şu mozaığı göstermiştiniz Amerika’dan aldığımız. Dediniz ki: “Ben bunu çok uygun şartlarda aldım. Eğer devlet bunun peşine düşseydi, işte avukatlık ücreti şu bu filan olacaktı, astarı yüzünü geçecekti filan.” Eğer mahrem bilgi değilse Komisyonumuzla paylaşır mısınız “Bana bu mozaığın maliyeti şuydu, eğer devlet bu işin içine girseydi yaklaşık maliyet şöyle bir şey olabilirdi.” diye? Bir tahmin yani illa şöyle böyle olması gerekli değil, eğer mahrem değilse.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ – Affedersiniz, devlete kaç mal olurdu, onu ben bilemem ama her halükârda biliyorsunuz bir eseri getirmek için 500 bin dolar filan avukatlık ücreti ödendi mesela.

BAŞKAN – Sigorta.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ - Sigorta ödendi yani rakamları milyon dolarlara giden harcamalardır bunlar. Ben sadece 5 bin dolar verdim, sırtlandım, getirdim, memlekete geri getirdim, kazandırdım.

BAŞKAN - Önemli bir hareket.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ - Evet. Ama şimdi ben şunu söylüyorum, tekrar ediyorum, bunu da kolaylaştırmak lazım. Bunu getiriyorsunuz, gümrükte bin tane sual: “Acaba yurt dışından kaçırıldı da mı sen getiriyorsun?” Yani art düşünceler var, şüpheler var. Bunu gayet net olarak açmak lazım. Faturasıyla gitmiş almış, getirmiş memlekete kazandırıyor, envanter defterine kaydediyor

Biraz evvelki sualinizde ben bir şeyi atladım. Bir köylü eseri bulduğu zaman müzeye de götürüyor, götürmüyor değil. Müze diyor ki ona: “Ben bunu almayacağım.” Bir belge veriyor “Bunu al, ya koleksiyoner ol ya koleksiyonere götür.” O belgeyle bize geliyor, biz o belgeyle envanterimize kaydedtiyoruz yeniden. Öyle de oluyor, gerek de oluyor yani sizin dediğiniz sistem çalışıyor.

BAŞKAN - Tamam teşekkür ederim.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ - Çok affedersiniz Başkanım, çok affedersiniz, o yazılmaz dediğiniz 2005’ten sonra, taşınmazlar. Şu anda taşınmazları müze de alamıyor, biz de alamıyoruz maalesef. Süratle buna bir çare bulmak lazım. Taşınmazlar diye mezar stelleri ve yazılı taşlar.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ - Ben teşekkür ederim.

Başkanım, ben bir rapor takdim ettim.

BAŞKAN – Aldık, teşekkür ederiz.

TÜRKİYE KOLEKSİYONERLER DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI TURGUT TOKUŞ - Kanunda yapılacak değişiklikte gerekliyse...

BAŞKAN – Biz arkadaşlarla görüşeceğiz, değerlendireceğiz.

Teşekkür ederiz.

III. - ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELELER

1.- Taslak rapor üzerindeki çalışmalar ile Komisyonun yurt dışına, Bergama, Bodrum ve İstanbul'da yapacağı çalışma ziyaretlerine ilişkin görüşmeler

BAŞKAN – Raporumuz ifade ettiğimiz gibi bir taslak rapordur henüz. Hem bir taraftan uzman arkadaşlarımız raporla ilgili ikmal işlemlerini devam ettirmektedirler hem de benim arkadaşlardan, üyelerimizden istirhamım bu konularla ilgili “şurası da şöyle geliştirilsin yahut şöyle bir bölüm de girsin” gibi bir yaklaşım söz konusu olursa buna memnun olacağımız tabiidir.

Ben dün Meclis Başkanımızla görüştüm, onunla ilgili bir bilgi vermek istiyorum. Bu yurt içi ve yurt dışı geziyle ilgili bir ön bilgi vermiştik kendilerine. Daha ayrıntılı bir bilgi talebinde bulundular. Ben o bilgi talebini de kendilerine intikal ettireceğim. Bir toplantının İstanbul'da yapılmasının uygun olacağını söyledim, kendileri de uygun gördüler. Yurt dışı için de arkadaşlarımızın talepleri olduğunu söyledim. “Bir yazın değerlendirelim. Tarih verin kişi verin ve gidilecek ülkeleri belirleyin.” dediler. Burada biz 5 ülke üzerinde geçen hafta bir mutabakat sağlamıştık. Bu 5 ülkenin hepsine bir defada gitmek mümkün olmaz diye düşünüyorum veya 5 ülkenin 5'ini de uygun görecekler mi? Ben 2 gezi düşünüyorum yani 2-3 gibi yahut 2-1 gibi. Böyle bir teklifte bulunalım. Bu teklife Başkanlığın bakış açısının ne olacağını görelim.

Benim kanaatim o ki bu bütçe görüşmelerinden sonra olabilir çünkü bir bütçe maratonuna giriyoruz, herkes çok yoğun olacak ve arkadaşların buradan ayrılması uygun olmaz. Hatta, bütçe sonrasında birkaç günlük bir Meclis tatili de söz konusu oluyor. O tatile denk getirebiliriz veya ondan sonraki haftaya denk getirebiliriz. Siz, size sunduğum bu görüşlere “uygundur” dersiniz, ben bunu yazıya dökeceğim ve Başkana intikal ettireceğim.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Sayın Başkanım, şimdi, eğer bu Komisyon bu gezileri yapmak zorundaysa Meclis Başkanının “Ülke seçin.” demek gibi bir lüksü olamaz, hiçbirine gitmeyelim. Yani eğer bu Komisyonun bir niteliği varsa ve oraya gerçekten gitmesi gerekiyorsa... Eğer gitmesi gerekiyorsa hiç gitmesin, hiç sorun yok burada. Ama, bu bakış açısı: Şu kadar izin veririm, bu kadar, bilmem yani...

BAŞKAN – Yok, böyle bir şey olmadı arkadaşlar yani ama Meclis Başkanının da burada bir takdir hakkı vardır.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Takdir hakkı... O zaman hiç gitmeyelim, yani o takdir hakkını neye göre kullanacak? Ne, hangi statüde kullanacak?

BAŞKAN – Yok, ben bu kanaatte değilim ama...

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Yani gitmemiz gereken... Yani gerekmiyorsa gitmeyelim zaten, bunu söylemeyelim ama bir şey söylüyorsak da bunun da arkasında duracağız yani. “Ben işte buna izin veriyorum, buna izin vermiyorum.” diyorsa, hiçbirine gitmeyelim, onu söylüyorum.

BAŞKAN – Sayın Vekilim, benim görevim, gerekçelendirerek ve tarih belirterek... Tabiiyle

niye gitmemiz gerektiğini gerekçeli olarak anlatacağız. Biz 2 tane hususa çok dikkat çektik, dikkat ederseniz her yerde de buna vurgu yapıyoruz. Ben arkadaşlarımdan da istirham edeceğim, siz de lütfen bu vurguları çeşitli platformlarda yapın.

Bir, bugün arkadaşlar da söylediler: Yurt içinde bir farkındalık yaratmak. Bu eserler önemlidir, değerlidir; sadece polisin, Kültür Bakanlığının gayretleriyle korunamaz. Lütfen, herkes sahip çıksın bu eserlere.

İki: Bunlarla ilgili yapılan işlemler suiistimaldir. Kamuoyu, dikkat ederseniz, Jandarma bir ifade kullandı: “Bunların alımını, satımını yahut kaçak kazısını suç olarak görmüyor.” dedi. Bunların suç olduğunu kamuoyuna bir kez daha vurgulamak.

Yurt dışındaki mesajımız da şu: Bunlar en üst düzeyde, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından takip edilmektedir. Bunları müzayedelerde ve benzeri tür faaliyetlerde alıp satmaya kalkışanlar lütfen ayaklarını denk alsınlar.

İki: Bugüne kadar gitmiş olanların da -hocamız önemli bir şey söyledi, bence onu biz Bakanlıkla ayrıca müzakere edelim ama raporumuza mutlaka yazalım- ben doğrusu bunların önemli bir kısmının el altında olduğuna inanıyorum, arkadaşlar da takip ediyorlar. Ama, şimdi, belgeler var elde, Osmanlı döneminden belgeler var. Bir yerden bir yere nakil belgesi verilmiş, karşı taraf bu belgeyi “Bu, bize hibe edilmiştir.” diye anlatıyor. Mesela, bu İngiltere ve Almanya’ya kaçırılan eserlerin büyük bir bölümünde, ilk dönem kaçırılan eserlerin büyük bir bölümünde bir belge var ama o belgenin içeriğini maalesef bilmiyoruz bugün, yani Osmanlıca bilenlerin sayısı belli. Yani bu belgelerin arşivlerden hakikaten teker teker çıkarılmasının ben de... Bu, kısa vadeli bir şey değil, yani bizim Komisyonumuzun hitamına kadar elde edilemez ama Bakanlığın en azından... Böyle arşivlerimiz var, bu arşivlerden bunlar çıkarılsın, bunu önerelim.

İstanbul’da göreceğimiz, kaçırılmış eserler var, görüyoruz, bağıyor eser yani. Kapının bir tarafındakiler gerçek, öbür taraftakiler sahte. Bunları arkadaşlarla paylaşalım. Bu vesileyle de müzelerimize de... Yani İstanbul Arkeoloji Müzesi’ni arkadaşlarımızdan bilmiyorum kaç kişi gördü? Dünyanın en zengin arkeoloji müzesidir, tartışmasız dünyanın en zengin arkeoloji müzesidir, 2 milyonun üzerinde obje var. “Buralara bakın, Meclisin değerli milletvekilleri ilgi gösteriyorlar.” diye... Biz her birimiz rol modeliz yani okullarda, başka noktalarda bu konumdaki insanlar bu işlerin takibini yapacaklar ve gündemlerine alacaklardır. Buralarda çalışan uzman arkadaşların da “Ya, bizim yaptığımız iş değerli bir iş. Bakın, Meclis bu işin takibini yapıyor.” gibi bir moral, motivasyonunun da yükselmesine vesile olacağını düşünüyorum. Bu çerçevede çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Buyurun.

DURMUŞ ALİ SARIKAYA (İstanbul) – Başkanım, “bütçe sonrası” dediniz de bütçe sonrası 27’sine falan denk gelecek, ondan sonra hemen yılbaşı tatili falan başlıyor.

BAŞKAN – Biliyorum, Avrupa’da şey olur.

Şimdi, ben Dışişleri Bakanlığıyla da bu işi müzakere ettim. Bazı ülkelerle, bu bol eser olan ülkelerle, mesela, Avusturya’yla, Almanya’yla ilişkilerimiz limoni. Böyle bir aşamada bunlarla böyle de bir müzakere açmak iyi mi olur, kötü mü olur, onu da diplomatik noktainazardan değerlendirmemiz lazım.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Ona bir şey diyemem, ulusal çıkarlar önemli.

BAŞKAN – Burada şunu söylemek istiyorum: Yani pek çok bakımdan bunları değerlendiriyoruz, bu değerlendirmenin sonucunda bir ortak kanaate ulaşacağız.

Buyurun Nihat Bey.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) - Şimdi, az önce söylediğiniz o farkındalık yaratma konusu, az önce anlattığım Bodrum örneğiyle özdeşiyor. Yani biz, yaklaşık bir seneden beri, hatta ben Mausoleum'a ilgili bir çalışma yaptığımı, Bakanlığımızın böyle bir isteği var mı... Şimdi, İngiltere'de sergileniyor burası ve dünyanın 7'nci harikasından bahsediyoruz. Burayla alakalı bir çalışma var mı, yok mu, istenir mi bilmiyorum ama biz en azından orada şu an hem yurt dışı... Çünkü yurt dışından hocalar getirdik biz oraya yani bu Komisyonla bağlantılı olarak biz böyle bir çalışma yapmadık ama tesadüfen böyle bir komisyon da kurulunca özdeşleşmiş oldu. Aslında, az önce anlattığınız meseleyi biz Muğla ve Bodrum'da gerçekleştirdik.

BAŞKAN - Tabii, çok doğru yaptınız.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) - Tüm yurt dışındaki basını getirdik yani oradaki Danimarkalı kazı başkanını falan getirdik, Bodrum'da bahar ayıydı herhâlde, hatırlamıyorum, geçen sene mayıs ayındaydı, sempozyum yaptık üç gün, sırf Mausoleum üzerine. Ve herkes yani ben bile farkında değildim ama bir farkındalık oluştu. Şimdi, biz tabii, bu eseri... Hangi aşamadayız? Az önce söylediği şey, benim de o dikkatimi çekti, yani Osmanlı döneminden kaçırılmış bir eser, izinli mi gitti, izinsiz mi gitti ama sonuç itibarıyla onun yeri hâlâ duruyor Bodrum'da ve herkes hâlâ ziyaret ediyor. Biz en azından dedik ki yani burada bu farkındalığı bir geliştirelim, burada bunun piramit camdan orijinal, bire bir aynısını yapalım ama tabii bu kültür kurullarından geçecek falan. O konuda bir çalışmamız var. Ama sadece Ankara merkezli değil, aynı şekilde bölgede ve o eserlerin kaçırıldığı yerlerde ve bu tür toplanmalar şeklinde yapılırsa farkındalık daha başka bir yere gider.

BAŞKAN - Hayhay. Yani istiyorsanız mesela Bergama'ya da gidelim, o Bergama kentinin kaçırıldığı noktaya gidelim.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Kesinlikle yani o İstanbul'daki müze, mesela, Ankara...

BAŞKAN - Yani orada illa bir şey yapmamız değil ama oradan bir fotoğraf vermemizin bile ben önemli olduğunu düşünüyorum.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) - İki gün CNN Türk'ten tutun da -isim vermeyeyim- diğer kanallara yani yurt dışındaki televizyonlara bile konu oldu ve Bodrum merkez olunca yerinde oldu iş.

BAŞKAN - Birkaç yıl önce, belki arkadaşlarımız hatırlayacaklar, NTV'de “Tarih Tarih Olmasın” diye bir program yaptılar. Ahmet Yeşiltepe yapmıştı. Ben Ahmet Yeşiltepe'yle de konuştum, Ahmet Yeşiltepe dedi ki: “Biz NTV olarak emrinizdeyiz, yani bu konuda ne yapmayı düşünüyorsunuz...” Gelip orada çekim yapmamız gerekiyorsa orada... İstanbul'a bir gittiğimizde mesela birkaç tane İstanbul'da basın-yayın kuruluşunu da ziyaret edelim bu kapsamda.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) - Sizden bir ricam var o zaman.

BAŞKAN - Buyurun.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) - Ağırması bize ait, biz Meclisten hiçbir şey istemiyoruz, tüm kurul üyeleri dâhil, herkes de dâhil. Bodrum'da o Mausoleum denen... Bergama-Bodrum yakın. Bodrum'da tüm kurul üyelerini ağırlamak isteriz, o Mausoleum'un olduğu yerde.

BAŞKAN – Tamam.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) - Meclisin şeyine de ihtiyacımız yok, yani orada biz o işi kendimiz üstleniriz. Çünkü oradaki hem Bodrum Kalesi'ni de gezeriz, az önceki arkadaşımız burada değil gerçi ama onun da öyle Bodrum Kalesi'yle ilgili bir şeyi de vardı hem orada ne yapıldığını yerini de görürüz ve farkındalığı biraz o taraftan vermek lazım.

BAŞKAN - Şimdi, bir hikâye biliyorum, bu konumuzla ilgili değil ama, Versay Sarayı'nda şu insanların başlarının kesildiği giyotinin bulunduğu bir taş varmış. Rehber her defasında o taşın önüne geldiği zaman “Bu giyotin taşı, insanların burada şöyle kafaları kesilerek katlediliyordu.” falan filan diye anlatıp geçiyormuş. Fakat, bir gün o taşı oradan çalmışlar ama rehber sanki taş orada duruyormuş gibi, gelip önce: “Arkadaşlar, burada önce bir taş vardı, o taş şöyle şöyleydi ama şimdi çalındı falan.” diye hikâyeye biraz daha bazı şeyler ekleyerek... Yani, siz de “Mausoleum, arkadaşlar, bakın, bunun orijinali budur, falan yerdedir.”

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Ve çizdik, yaptık ve finansını da sağladık. Kimseden, devletten de bir şey istemiyoruz. Yaklaşık 2 milyon dolar civarında bir şey çıkacak, böyle ciddi de bir eser olacak. Herkesin gelip “Burada böyle bir eser vardı, bunu bunlar kaçırdı ve şimdi burada.”

BAŞKAN – Evet.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Az önce Datça'yı da anlattı. Datça'da Knidos tarihî eser konusunda zengin. Sizden ricam böyle bir şey organize ederseniz İstanbul'dan daha ziyade biz buraya...

BAŞKAN – Yazalım. Yok İstanbul'a gidelim. Yani çünkü İstanbul bizim bu manadaki merkezimiz.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Tamam, gidelim ama buraya da, Bodrum'a...

BAŞKAN – Yani Bergama ve Bodrum'da gidelim, hayhay.

NİHAT ÖZTÜRK (Muğla) – Yakın zaten, birer günlük gezi onlar.

DURMUŞ ALİ SARIKAYA (İstanbul) – Başkanım medya teklifiniz çok yerinde, ben biraz daha onu geliştirmek istiyorum. Ahmet Yeşiltepe gibi duyarlı medyanın bütün çeşitli renklerini biz ağırlayalım ki toplantı şeklinde olsun belki. Aynı anda medya bilgilendirmesi ve medya bilinçlenmesi konusunda neler yaptık diyelim.

BAŞKAN – İsterseniz bir medyayı da davet edelim bir gün buraya.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – İstanbul Arkeolojisinin yok mu öyle bir salonu?

BAŞKAN – Var, var.

DURMUŞ ALİ SARIKAYA (İstanbul) – İstanbul'a hazır gitmişken, hani orada...

BAŞKAN – Arkadaşlar, ben size şu kadarını söyleyeyim yani tecrübelerimle biliyorum: Ankara'nın muhabirleri tamamen siyasi haberlere duyarlıdır. Kültürel bir haber yaptıracasanız bunu İstanbul'dan yapmak lazım.

DURMUŞ ALİ SARIKAYA (İstanbul) – Onun için İstanbul'da yapalım diyorum ben.

BAŞKAN – Ben de İstanbul'da yapmanın doğru olacağı kanaatindeyim.

ZÜLFİKAR İNÖNÜ TÜMER (Adana) – Biz basını gezmektense arkeolojiye çağırırız.

BAŞKAN – Tabii, tabii. Arkeolojiye çağırırız, böyle bir mekânda yaparız. Hatta yurt dışından getirilmiş bir eserin önünde yaparız.

Teşekkür ederim.

O zaman ben bu girişimlerde bulunuyorum. Bu girişimlerin sonrasında size gündemle ilgili yeni bilgiler sunacağız ama arkadaşlar da rapora lütfen bir göz atınlar.

Kapanma Saati: 16.42